

ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΑΠΟ ΤΟ 1958 ΕΩΣ ΤΟ 2009

Του Δημήτρη Μάρδα

Αν καθηγητή του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του ΑΠΘ

Η αγορά των αγροτικών προϊόντων της ΕΟΚ έπρεπε να οργανωθεί συλλογικά σύμφωνα με τη Συνθήκη της Ρώμης. Έτσι υιοθετήθηκε μια Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), με στόχους την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, του εισοδήματος του γεωργού, τη σταθεροποίηση και τον ασφαλή εφοδιασμό της αγοράς με τρόφιμα και την εξασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές.

Αρκετές φορές μεταρρυθμίστηκε η ΚΑΠ και κάθε φορά οι διαπραγματεύσεις ήταν σκληρές. Μια πρώτη χλιαρή αναθεώρηση έλαβε χώρα κατά την περίοδο του 1973-75.

Κατά τη δεκαετία του 1980, η διεύρυνση προς Νότο της Κοινότητας, καθώς και οι διαρθρωτικές ανισορροπίες που εξακολούθουσαν να υπάρχουν, σε συνδυασμό με το νέο γεωργικό περιβάλλον, επέβαλλαν μια δεύτερη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Βασικοί στόχοι της μεταρρύθμισής της ήταν ο έλεγχος της παραγωγής και των δαπανών και η ρευστοποίηση των αποθεμάτων των αγροτικών προϊόντων. Η διαδικασία της δεύτερης αναμόρφωσης της ΚΑΠ θεωρείται ότι άρχισε ουσιαστικά το 1984, όταν για πρώτη φορά το Συμβούλιο Υπουργών της γεωργίας μείωσε τις ονομαστικές θεσμικές τιμές στήριξης των αγροτικών προϊόντων.

Η πολιτική των υψηλών τιμών της ΚΑΠ ασκούσε σημαντικές επιδράσεις στην κοινοτική παραγωγή έως το 1991. Μετά την περίοδο αυτή, ιδίως με τις αναθεωρήσεις της ΚΑΠ του 1992, του 2000, όπως και υπό το φως των διεθνών εξελίξεων των «Γύρων της Ουρουγουάης και της Ντόχα», η πολιτική των τιμών έχασε τον παλιό της ρόλο.

Αναλυτικότερα, Ο «Γύρος της Ουρουγουάης» (1986-1994) είχε αρχίσει να ασχολείται με την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου στα αγροτικά προϊόντα. Στο πλαίσιο αυτό, η Κοινότητα πιεζόταν ασφυκτικά από τις ΗΠΑ και από άλλες χώρες για να μειώσει το φορολογικό τείχος περιφρούρησης που είχε οικοδομήσει στα σύνορά της σε βάρος των γεωργικών προϊόντων, που προέρχονταν από τις τρίτες χώρες. Η ΚΑΠ έπρεπε να μεταρρυθμιστεί έτσι ώστε να προσαρμοστεί στις νέες προκλήσεις του εσωτερικού και διεθνούς περιβάλλοντος, διατηρώντας όμως τις βασικές αρχές και τα μέσα της.

Έτσι το 1992 έγινε μία νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, η οποία βασίστηκε σε κείμενο συζήτησης της Επιτροπής με τίτλο «Η εξέλιξη και το μέλλον της ΚΑΠ» (που συνήθως αποκαλείται Σχέδιο του ΜακΣάρρυ) Η Επιτροπή πρότεινε και το Συμβούλιο δέχθηκε μέτρα για την αποεντατικοποίηση χρήσης γεωργικών εκτάσεων (πάγωμα αρόσιμων γαιών, μείωση μεγάλων καλλιεργειών, αλλαγή χρήσης γεωργικών γαιών) και μέτρα υπέρ νέων ποσοστώσεων της παραγωγής, έτσι ώστε να μειωθούν τα υπερβολικά πλεονάσματα. Σ' αυτό ακριβώς στόχευε και η πρόταση για σημαντική μείωση των *ενδεικτικών τιμών*, μια πολιτική που απέβλεπε, εκτός των άλλων, και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών αγροτικών προϊόντων ενόψει τους ανοίγματος της παγκόσμιας αγοράς των αγροτικών προϊόντων. Η μείωση που θα επέρχονταν στο εισόδημα των αγροτών θα αντισταθμιζόταν με άμεσες ενισχύσεις του αγροτικού εισοδήματος εκ μέρους του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Διαπιστώνεται λοιπόν, η σταδιακή μετάβαση από ένα σύστημα *στήριξης τιμών* σ' ένα σύστημα *εισοδηματικών ενισχύσεων* των αγροτών. Αυτό που επεδίωκαν οι ΗΠΑ το 1964, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του «Γύρου το Κέννεντυ», το πέτυχαν τελικά το 1994 με τη λήξη των διαπραγματεύσεων του «Γύρου της Ουρουγουάης». Υπενθυμίζεται τέλος ότι στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων και των συμφωνιών του «Γύρου της Ουρουγουάης» (1986-1994), ο απόηχος των οποίων συνεχίστηκε και στον επόμενο «Γύρο της Ντόχα» (1996-2007), η Κοινότητα συμφώνησε να καταργήσει τις αντισταθμιστικές

εισφορές που επέβαλλε στις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων και να τις αντικαταστήσει με σταθερούς δασμούς, ενώ παράλληλα θα τους μείωνε στο άμεσο μέλλον, περιορίζοντας παράλληλα και τις εξαγωγικές επιδοτήσεις και ενισχύσεις υπέρ των κοινοτικών αγροτικών προϊόντων.

Το 1997 με το «Πρόγραμμα Δράσης 2000» η Επιτροπή πρότεινε ακόμη μεγαλύτερη εντατικοποίηση των μεταρρυθμίσεων του 1992 με μειώσεις τιμών, ώστε αυτές να προσεγγίζουν όλο και περισσότερο τις τιμές της παγκόσμιας αγοράς και με νέες ενισχύσεις υπέρ του εκσυγχρονισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Η προσέγγιση αυτή είχε χαρακτήρα προετοιμασίας ενόψει των μελλοντικών ανισορροπιών στην αγορά, λόγω του τότε νέου γύρου διαπραγματεύσεων στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), του «Γύρου της Ντόχα», και της διεύρυνσης της Ένωσης προς Ανατολάς.

Τον Ιούνιο του 2003 αποφασίστηκε μία νέα αναμόρφωση της ΚΑΠ. Αναλυτικότερα, ως προς τις *άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις*, σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις του 2003, αυτές υπάγονται καταρχήν σ' ένα καθεστώς «ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση», βασιζόμενης στα προηγούμενα επίπεδα της παραγωγής. Παλαιότερα, όσο περισσότερο παρήγαγαν οι γεωργοί κάθε έτος, τόσο μεγαλύτερη επιδότηση εισέπρατταν. Με το νέο σύστημα λοιπόν οι εν λόγω ενισχύσεις θα είναι πλέον ανεξάρτητες του τρέχοντος όγκου της παραγωγής. Θα εξαρτώνται όμως από άλλα κριτήρια, όπως: την τήρηση προτύπων για το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και την καλή μεταχείριση των ζώων. Όσοι δεν πληρούν τους όρους αυτούς θα αντιμετωπίζουν μείωση των άμεσων κοινοτικών ενισχύσεων, κατάσταση που είναι γνωστή ως «πολλαπλή συμμόρφωση».

Μ' όλες αυτές τις αλλαγές η Κοινότητα επεδίωκε να απαλλαγεί από τα υπερβολικά πλεονάσματα της παραγωγής, να καταστήσει ανταγωνιστικότερα τα ευρωπαϊκά προϊόντα, να συμμορφωθεί με το μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον, το οποίο επέβαλλαν οι συμφωνίες του ΠΟΕ, και ταυτόχρονα να διατηρήσει, κατά ένα όμως βαθμό, το χαρακτήρα και τις γενικές αρχές της ΚΑΠ. Η αρχή της κοινοτικής προτίμησης όμως είναι συνάρτηση πια του νέου συστήματος προστασίας μέσω των σταθερών τελωνειακών δασμών (αντί των αντισταθμιστικών εισφορών) κατά την εισαγωγή των προϊόντων, οι οποίοι όμως διαχρονικά μειώνονται. Η μειωμένη όμως αυτή προστασία μπορεί να μην επαρκεί για τη διατήρηση αρκετών γεωργών στην ύπαιθρο. Επιπλέον, η ΚΑΠ, που είχε επιλέξει στις απαρχές της το μοντέλο *στήριξης των τιμών*, με το να μειώνει τις τιμές μετατοπίζεται προοδευτικά προς το μοντέλο των *εισοδηματικών ενισχύσεων* των αγροτών.